

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเรื่องแต่งเสริมเพิ่มค่าผลิตภัณฑ์ยาหม่องไพล คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

1.2 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

1.3 แนวการจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544

1.4 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร

1.5 การพัฒนาหลักสูตร

1.6 การนำหลักสูตรไปใช้

1.7 การประเมินตามสภาพจริง

1.8 การออกแบบและตกแต่งผลิตภัณฑ์

1.9 การส่งเสริมการขาย

1.10 การจัดนิทรรศการ

1.11 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับไพล

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในแต่ละส่วนนำเสนอตามรายละเอียดในหัวข้อย่อยต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 8 กำหนดไว้ว่าการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดไว้ในมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 7 ที่กล่าวว่า ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล อนุรักษ์ทรัพยากรและส่งเสริม สิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2545,หน้า 5-6)

1.2 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (2544,หน้า 4-25) ได้กำหนด หลักการและจุดหมายไว้ดังนี้

1.2.1 **หลักการ** เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามแนวนโยบาย การจัดการศึกษาของประเทศจึงกำหนดหลักการการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทย ควบคู่ กับความเป็นสากล
- 2) เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะต้องได้รับการศึกษา อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอด ชีวิตโดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ
- 4) เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น ทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
- 5) เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

1.2.2 จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ

จึงกำหนดจุดมุ่งหมายที่เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

- 1) เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 2) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
- 3) มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิดวิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
- 4) มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหา และทักษะในการดำเนินชีวิต
- 5) รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
- 6) มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค
- 7) เข้าใจประวัติศาสตร์ไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองที่ดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 8) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
- 9) รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม

1.2.3 โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

- 1) ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้
 - 1.1) ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
 - 1.2) ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
 - 1.3) ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
 - 1.4) ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2) สาระการเรียนรู้ กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

- 2.1) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
- 2.2) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
- 2.3) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
- 2.4) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2.5) กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
- 2.6) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
- 2.7) กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 2.8) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

การจัดสาระการเรียนรู้ทุกช่วงชั้นจะนำเอากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม สาระมาจัดเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม

สาระการเรียนรู้พื้นฐาน หมายถึง สาระการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานสำหรับผู้เรียนทุกคน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นคนดี การดำรงชีวิตตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ซึ่งจัดไว้อย่างต่อเนื่องตลอด 12 ปี โดยมีสัดส่วนแตกต่างกันไปแต่ละช่วงชั้น

สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม หมายถึง สาระการเรียนรู้และกระบวนการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านต่างๆ ตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถทั้งทางวิชาการ วิชาชีพ หรือเฉพาะทางสำหรับการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ ตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน

3) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาต้องดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเสริมสร้างทักษะชีวิตและวุฒิภาวะทางอารมณ์

3.2) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง อย่างครบวงจรตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นต้น

4) มาตรฐานการเรียนรู้

4.1) มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2) มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ และผู้เรียนให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5) เวลาเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 – 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5 – 6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีเวลาเรียนประมาณปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

1.2.4 การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับนักเรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบทั้งในระบบ นอกกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย ในส่วนของการจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะเพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้สถานศึกษา ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นใช้ โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณ์

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด และสถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตร โดยจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นหน่วยการเรียนรู้วิชาใหม่ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่ม ในช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 และช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 และจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระ การเรียนรู้หรือรายวิชานั้นๆ ด้วย สำหรับช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 นั้น ยังไม่ควรให้เลือกเรียนรายวิชาที่เข้มข้น ควรเรียนวิชาพื้นฐานก่อน

1.2.5 การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คุณธรรม โดยนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ทุกประเภทรวมทั้งเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ซึ่งผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.2.6 การวัดและการประเมินผล

การวัดและการประเมินผลการจัดการศึกษา ตามแนวทางของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มี 3 ระดับ ดังนี้

1) การวัดและการประเมินผลระดับชั้นเรียน สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อหาคำตอบว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด โดยวิธีการวัดที่หลากหลายและเหมาะสม

2) การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระต่างๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริมและจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

3) การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ จากที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

จากการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรแกนกลาง(Core Curriculum) ที่มุ่งเน้นพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข บนพื้นฐานของความเป็นไทย จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์และสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

สำหรับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นใช้เอง โดยกำหนดให้จัดทำใน 2 ลักษณะ คือ

1. เป็นหลักสูตรที่ได้มาจากสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. เป็นหลักสูตรที่ได้มาจากสถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดทำหลักสูตรตามความสนใจ ความสามารถและความถนัดของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น

1.3 แนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กรมวิชาการ (2546, หน้า 1-14) ได้กล่าวถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

1.3.1 ความสำคัญของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน แก้ปัญหาและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กอปรกับมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้อง

ปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสุข

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียน ให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนมุ่งพัฒนาคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ ใฝ่รู้และหน้าที่ของตนเองในการอยู่ร่วมกันตามระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ

1. กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ตามความต้องการของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการค้นพบความถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาทักษะของสังคม และปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

2. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝัง ระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่าง ๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคม และวิถีชีวิตในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กระบวนการจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคม ผู้บำเพ็ญประโยชน์และกรมรักษาดินแดน

ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติสถานศึกษาจัดกิจกรรมในลักษณะของการบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีความกว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ค้นพบและใช้ศักยภาพที่มีในตนเองอย่างเต็มที่ เลือก ตัดสินใจ ได้อย่างมีเหตุผลเหมาะสมกับตนเอง สามารถวางแผนชีวิตและอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ เน้นการ เสริมสร้างทักษะชีวิต ภูมิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรม และจริยธรรม รู้จักสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีเพื่อปรับตัวเข้ากับบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างดีและมีความสุข เช่น กิจกรรมการสร้างเสริมความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าในตนเอง กิจกรรมพัฒนาภูมิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรม และจริยธรรม กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต กิจกรรมสร้างเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้สามารถหลอมเข้าไปในการจัดกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ในลักษณะของการเข้าค่ายต่าง ๆ หรืออาจแยกจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะทางได้ เช่น จัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ โดยมุ่งเป็นการฝึกระเบียบวินัย การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กิจกรรมชมรมวิชาการ มุ่งเน้นประสบการณ์ความชำนาญเฉพาะเรื่องที่ถนัดและสนใจจากการเรียนรู้กลุ่มสาระต่าง ๆ ชุมนุมต่าง ๆ เพื่อการร่วมกับคิดค้นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ก่อให้เกิดความสนุก ความสุข และพัฒนาทักษะทางสังคม ทั้งนี้แม้จะแยกจัดกิจกรรมเฉพาะทางก็สามารถบูรณาการกิจกรรมแนะแนวเข้าไว้ด้วย เพื่อให้ค้นพบศักยภาพของตนเองด้วย

1.3.2 ความหมาย

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นกระบวนการด้วยรูปแบบ วิธีการ ที่หลากหลายในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มุ่งเสริม เจตคติ คุณค่าชีวิต ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

1.3.3 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา ดังนี้

- 1) พัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม

2) พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ โดยมุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม

3) เข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เลือกตามความถนัดและความสนใจของตนเอง

1.3.4 หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีหลักการดังนี้

- 1) มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม
- 2) จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียนและวัฒนธรรมที่ดำรง
- 3) บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และรู้สึกสนุกกับการใฝ่รู้ใฝ่เรียน
- 4) ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ จินตนาการที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง
- 5) จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม
- 6) มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีทัศน์ และเป้าหมายของสถานศึกษา
- 7) ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่ และงานประจำ โดยคำนึงถึงความปลอดภัย
- 8) ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม
- 9) มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.3.5 ขอบข่ายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย กิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถจัดแยกหรือบูรณาการไว้ด้วยกันก็ได้ และสามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบและวิธีการโดยมีขอบข่ายดังนี้

- 1) เป็นกิจกรรมที่เกื้อกูล ส่งเสริมการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในรูปแบบของการปฏิบัติตามโครงการ/โครงการ ในลักษณะเป็นกระบวนการเชิงบูรณาการโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นพื้นฐาน

2) เป็นกิจกรรมที่สนองความสนใจ ความถนัด ความต้องการของผู้เรียน ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลในลักษณะชมรม ชุมนุม กลุ่มสนใจ เน้นการให้ผู้เรียน เห็นคุณค่าของวิชาความรู้ อาชีพ และการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ตลอดจนเห็นช่องทางในการประกอบ อาชีพ

3) เป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคมในลักษณะต่างๆ ให้สามารถจัดการกับชีวิตและสังคมได้ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีค่านิยมในความดีงาม มีวินัยในตนเอง มีคุณธรรมและ จริยธรรม ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) เป็นกิจกรรมที่ฝึกการทำงานและการให้บริการด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ ต่อตนเอง ส่วนรวม เพื่อเสริมสร้างความมีน้ำใจ เอื้ออาทร ความเป็นพลเมืองดี และรับผิดชอบต่อ ตนเอง ครอบครัว และสังคม

1.3.6 เป้าหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1) ได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เกิดความรู้ ความชำนาญ ด้านวิชาการ วิชาชีพ และเทคโนโลยี

2) เห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่างๆ และสามารถนำความรู้ และประสบการณ์ ใช้ในการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพสุจริต

3) รู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีกระบวนการคิด มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและมีความสุข

4) ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง มองเห็นช่องทางในการ สร้างงาน อาชีพในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง

5) พัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิต เสริมสร้าง คุณธรรมและจริยธรรม

6) มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและ ประเทศชาติ ตลอดจนความเป็นระเบียบวินัย คุณธรรมและจริยธรรม

1.3.7 แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องจัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องใช้วางแผนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อย่างสอดคล้อง ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เหมาะสมกับความพร้อมของชุมชน ตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ดังนี้

1) ศึกษาวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2) ศึกษาข้อมูลสารสนเทศ เช่น สภาพความพร้อมของโรงเรียน สภาพของชุมชนท้องถิ่น สภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

3) วางแผนและจัดแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ กระบวนการ วิธีการดำเนินการ สื่อ/อุปกรณ์ และการประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

4) กำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4) กำหนดการประเมินและเกณฑ์การประเมิน การผ่านกิจกรรมแต่ละภาคเรียน ชั้นปี และช่วงชั้น ให้เป็นไปตามสถานศึกษากำหนด เพื่อให้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประสบผลสำเร็จ บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มากขึ้น นอกจากนี้จะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแล้ว สถานศึกษาจะต้อง มีการกำหนดครูผู้รับผิดชอบมีการนิเทศติดตามผล และประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างจริงจัง

1.3.8 แนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม โดยคำนึงถึงแนวการจัดดังต่อไปนี้

1) การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการโครงการ องค์ความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น

- 2) จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ และความสามารถ ความต้องการ ของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น
- 3) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมปลูกเสื่อ เนตรนารี เป็นต้น
- 4) จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

1.3.9 การประเมินผล

การประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่ง สำหรับการผ่านช่วงชั้นหรือจบหลักสูตร ผู้เรียนต้องเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตลอดจน ผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดตามแนวประเมินดังนี้

- 1) ประเมินการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตามสภาพจริงให้ได้ผลการประเมินที่ถูกต้อง ครบถ้วน

- 2) ครูที่ปรึกษากิจกรรม และผู้เรียน จะมีบทบาทในการประเมินดังนี้

- 2.1) ครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

- 2.1.1) ต้องดูแลและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

- 2.1.2) ต้องรายงานเวลา และพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม

- 2.1.3) ต้องศึกษาติดตาม และพัฒนาผู้เรียนในกรณีผู้เรียนไม่เข้าร่วมกิจกรรม

- 2.2) ผู้เรียน

- 2.2.1) ปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์

- 2.2.2) มีหลักฐานแสดงการเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า 80% หรือ ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด พร้อมทั้งแสดงผลการปฏิบัติกิจกรรม และพัฒนาการด้านต่าง ๆ

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน และกิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน มุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ

ในการประเมินผล สถานศึกษาควรจัดให้มีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตามสภาพจริงของผู้เรียน โดยกำหนดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า 80 % ของเวลาเรียน หรือตามสถานศึกษากำหนด

1.4 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร

1.4.1 ความหมายของหลักสูตร

ในการจัดการศึกษานั้นหลักสูตรเป็นแกนสำคัญในการดำเนินงาน เพราะหลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางและเครื่องมือในการจัดการศึกษา ซึ่งได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้หลายลักษณะ โดยมีจุดเน้นที่แตกต่างกันออกไป แยกตามกลุ่มต่างๆ ได้ดังนี้

Saylor and Alexander (1974, อ้างถึงในกัลยา แต่งช้า และคณะ , 2549, หน้า 8) กล่าวว่า หลักสูตร คือ ความพยายามทั้งหมด ที่โรงเรียนจัดทำ เพื่อก่อให้เกิดผลที่โรงเรียนปรารถนาในตัวผู้เรียน ทั้งประสบการณ์ภายในและภายนอกโรงเรียน

Taba (1962,อ้างถึงในใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 6) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดหมายเฉพาะ การเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล

Good (1973 , อ้างถึงในนิคม ชมพุดวง , 2549, หน้า 43) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง

1. เนื้อหาที่จัดไว้ต้องเป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาและเพื่อให้จบชั้นหรือรับใบประกาศนียบัตรในหมวดวิชาสำคัญ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย
2. คำาโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบหรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อทางอาชีพต่อไป
3. กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าทางวิชาการ ความต้องการของผู้เรียน หลังจากนั้นจึงกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์ตามวัตถุประสงค์ต่อไป

โอลิวา (Oliva,1992, อ้างถึงในรุจิร ภูสาระ และจันทานี สงวนนาม , 2545, หน้า 80) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

หลักสูตร คือ

1. สิ่งที่ใช้สอนในโรงเรียน
2. ชุดวิชาที่เรียน (Set of Subject)

3. เนื้อหา (content)
4. โปรแกรมการเรียน (Program of Studies)
5. สิ่งของที่ใช้ในการเรียนการสอน (Set of Materials)
6. ลำดับของกระบวนวิชา (Sequence of courses)
7. จุดประสงค์ที่นำไปปฏิบัติ (Performance Object)
8. กระบวนวิชาที่ศึกษา (Course of Study)
9. ทุกสิ่งๆ ที่ดำเนินการในโรงเรียน รวมทั้งกิจกรรมนอกห้องเรียนการแนะแนว

และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

10. สิ่งการสอนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่โรงเรียนเป็นผู้จัด
11. ทุกสิ่งๆ ที่กำหนดขึ้นโดยบุคคลในโรงเรียน
12. ลำดับของกิจกรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการโดยผู้เรียน
13. ประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งเกิดจากระบบการจัดการ

ของโรงเรียน

ธำรง บัวศรี (2532 ,หน้า 6) กล่าวว่า หลักสูตรคือ แผนที่ได้ออกแบบจัดทำขึ้น เพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 ,หน้า 9) กล่าวว่า หลักสูตรมีความหมาย ตั้งแต่ที่เป็นรูปธรรม จนถึงนามธรรม ดังนี้

1. หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่เรียน
2. หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนหรือประสบการณ์ที่
3. หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้ผู้เรียน
4. หลักสูตร คือ จุดหมายที่ผู้เรียนถึงบรรลุ
5. หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน

กรอบของโปรแกรมการศึกษา เช่น หลักสูตรมัธยมศึกษาหรือหลักสูตรประถมศึกษา เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนหรือแนวทางการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา โครงสร้าง ระยะเวลา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล สื่อการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งมวลประสบการณ์ต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้

นักเรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และเกิดการพัฒนาด้านต่างๆ ตามที่จุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้กำหนดไว้

1.4.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ดังนี้

Taba (1962) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่าต้องประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้
4. โครงการประเมินผลหลักสูตร

ฉำรง บัวศรี (2532, หน้า 8) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่หลายอย่าง คือ

1. จุดหมายของหลักสูตร หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบหลักสูตรไปแล้ว
2. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบเนื้อหาสาระในวิชาที่กำหนดไว้
3. เนื้อหาสาระและประโยชน์ หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ
4. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการและวิธีการในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการความรู้และอื่นๆ ตามจุดประสงค์และจุดหมายที่กำหนดไว้
5. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน หมายถึง เครื่องมือ เครื่องใช้ และวัสดุต่างๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษาและอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน
6. การประเมินผล หมายถึง การประเมินผลหลักสูตรและการประเมินผล การเรียนการสอน

รุจิรี ภูสาระ (2546, หน้า 8) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง ส่วนที่อยู่ภายในและประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลและปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร

พศิน แตะจวง (ม.ป.ป.) กล่าวว่า หลักสูตรหรือสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้น่าจะประกอบด้วย

1. หลักการ
2. วัตถุประสงค์
3. เนื้อหา หรือปัญหาที่จะเรียน
4. กิจกรรม วิธีการเรียนการสอน
5. สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเอกสารประกอบหลักสูตร
6. วิธีการวัดและประเมินผล

ไทเลอร์ (Tyler, 1968, อ้างถึงใน รุจิรี ภูสาระ และจันทรานี สงวนนาม , 2545, หน้า 86) กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายที่โรงเรียนต้องการให้นักเรียนเกิดผล
2. ประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้จุดมุ่งหมายบรรลุ
3. วิธีการจัดประสบการณ์ เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. วิธีการประเมิน เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

จากข้อสรุปของนักการศึกษาในการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรข้างต้นที่กล่าวมา สามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรได้ดังนี้

1. หลักการ
2. ความมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์
3. เนื้อหา ประสบการณ์การเรียนรู้
4. การนำหลักสูตรไปใช้
5. การประเมินหลักสูตร

1.5 การพัฒนาหลักสูตร

1.5.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

ทาบา (Hilda Taba , 1962,อ้างถึงใน สุณีย์ ภูพันธ์,2546,หน้า 150) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือการปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลอื่นๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบทางด้านความคิดและความรู้สึกของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วน โดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวความคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร

สังกัด อุทราพันธ์ (2537, หน้า 25) กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรโดยให้ความหมายไว้ 2 ประการ คือ ประการแรก หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และประการที่สอง หมายถึง การสร้างหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย

จากการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง

1. การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยอาจปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนของหลักสูตรเดิม
2. เป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่

1.5.2 ระดับของหลักสูตร

สุณีย์ ภูพันธ์ (2546 ,หน้า 160 – 161) ได้แบ่งการพัฒนาหลักสูตรออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. หลักสูตรระดับชาติ หรือหลักสูตรแม่บท
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น
3. หลักสูตรระดับห้องเรียน

โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติ เป็นหลักสูตรแกนกลาง หรือหลักสูตรแม่บทในระดับการศึกษาต่างๆ เช่น หลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษา หลักสูตรอาชีวศึกษา เป็นต้น เป็นหลักสูตรที่เขียนไว้กว้าง และบรรจสาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศในระดับนั้นต้องเรียนรู้เหมือนกัน เพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายของการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรระดับชาติมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ คือ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ประสานงานในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรทุกระดับในการควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ นับตั้งแต่การจัดทำหรือจัดปรับปรุงหลักสูตร จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น คู่มือครู แผนการสอน หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ เป็นต้น

2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการนำหลักสูตรระดับชาติมาพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ตามลักษณะทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและลักษณะพิเศษของท้องถิ่นเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน

3. หลักสูตรระดับห้องเรียน การพัฒนาหลักสูตรระดับห้องเรียนเป็นการนำหลักสูตรมาพัฒนาสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ บุคคลที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรระดับนี้ คือ ครูผู้สอน โดยการสนับสนุนของ

ผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรระดับห้องเรียนก็คือ การพัฒนาการสอนของครู ซึ่งเป็นระดับของการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญที่จะทำให้หลักสูตรระดับท้องถิ่นและหลักสูตรระดับชาติบรรลุจุดมุ่งหมาย

บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 19) กล่าวว่า หลักสูตรมีหลายระดับ เช่น หลักสูตรระดับชาติ หลักสูตรระดับท้องถิ่น หลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรระดับห้องเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติ หรือหลักสูตรแม่บท เป็นหลักสูตรแกนที่เขียนไว้กว้างและบรรจุสาระที่จำเป็นที่ทำให้ทุกคนในประเทศต้องเรียนรู้เหมือนกัน

2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น สาระการเรียนรู้จะสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่น มุ่งการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้ได้จริงในชีวิต

3. หลักสูตรระดับสถานศึกษา เป็นหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อนำไปใช้จริง โดยการนำหลักสูตรแม่บทมาปรับให้เป็นหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาขึ้นเอง เช่น หลักสูตรท้องถิ่นที่ใช้ใช้ในสถานศึกษา

4. หลักสูตรระดับห้องเรียน เป็นหลักสูตรที่สำคัญที่สุด ผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรระดับนี้ได้แก่ ครู ซึ่งนำหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และหลักสูตรสถานศึกษามาพิจารณาปรับใช้ให้เหมาะสม เพื่อบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ระดับของหลักสูตร แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1. หลักสูตรระดับชาติ หรือหลักสูตรแกนกลาง เช่น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

2. หลักสูตรระดับสถานศึกษา เป็นหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นโดยนำหลักสูตรแกนกลางมาปรับให้เป็นหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งการจัดทำหลักสูตรสาระเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ

3. หลักสูตรระดับห้องเรียน เป็นหลักสูตรที่สำคัญที่สุดเพราะครูผู้สอนจะต้องนำหลักสูตรระดับชาติ หลักสูตรสถานศึกษามาปรับใช้ให้เหมาะสม เพื่อบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

1.5.3 องค์ประกอบพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (อ้างถึงใน สุณีย์ ภูพันธ์ 2546, หน้า 28) กล่าวถึงข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า

1. ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมซึ่งสนับสนุนโรงเรียน
3. ข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติ และลักษณะของกระบวนการเรียนรู้
4. ความรู้ที่ได้สะสมไว้ และความรู้ที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้แก่

นักเรียน

ไทเลอร์ (อ้างถึงในสุณีย์ ภูพันธ์ 2546 , หน้า 29) กล่าวถึงสิ่งที่ควรพิจารณาในการสร้างจุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ซึ่งได้แก่ความต้องการของผู้เรียน และ ความสนใจของผู้เรียน
2. ข้อมูลจากการศึกษาชีวิตภายนอกโรงเรียน
3. ข้อมูลที่ได้จากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ
4. ข้อมูลทางด้านปรัชญา
5. ข้อมูลทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้

บุญชม ศรีสะอาด (2546 , หน้า 21) กล่าวว่า พื้นฐานในการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรมีดังนี้

1. พื้นฐานจากปรัชญา
2. พื้นฐานจากประวัติศาสตร์
3. พื้นฐานจากสังคม
4. พื้นฐานจากจิตวิทยา
5. พื้นฐานจากวิชาความรู้ต่างๆ

สุณีย์ ภูพันธ์ (2546 , หน้า 30 – 31) กล่าวว่า พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร มีดังนี้

1. สังคมและวัฒนธรรม
2. เศรษฐกิจ
3. การเมืองการปกครอง

4. สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาสังคม
5. พัฒนาการทางเทคโนโลยี
6. สภาพสังคมในอนาคต
7. บุคคลภายนอกและนักวิชาการ
8. โรงเรียน ชุมชน หรือสังคมที่โรงเรียนตั้งอยู่
9. ประวัติศาสตร์การศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น
10. ธรรมชาติของความรู้
11. ปรัชญาการศึกษา
12. จิตวิทยา

จากการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบพื้นฐานที่จำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย

1. ประวัติศาสตร์
2. ปรัชญา
3. จิตวิทยา
4. สังคมและวัฒนธรรม
5. การเมืองการปกครอง
6. เศรษฐกิจ
7. ความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ซึ่งจากพื้นฐานด้านต่างๆ จำเป็นต้องนำมาเป็นองค์ประกอบในการพิจารณา กำหนดจุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และนำมากำหนดเป็นหลักสูตร เพื่อให้ตรงกับความต้องการ จำเป็นของสังคม ซึ่งจะช่วยให้หลักสูตรมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

1.5.4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตรได้มีนักพัฒนาหลักสูตรหลายท่านได้กำหนดขั้นตอนในการพัฒนาไว้ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2521, หน้า 7) ได้วางลำดับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป
2. การวางแผนเตรียมเค้าโครงหลักสูตร
3. การทดลองใช้หลักสูตร
4. ประกาศใช้หลักสูตร

5. ประเมินการใช้หลักสูตร

ไทเลอร์ (อ้างถึงในสัจด์ อุทรานันท์, 2532, หน้า 36) ได้เสนอรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรโดยตั้งเป็นคำถาม 4 ข้อ ดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่โรงเรียนจะต้องให้เด็กได้รับ
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. จะพิจารณาได้อย่างไรว่าวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นได้บรรลุแล้ว

ทาบ (Hilda Taba, อ้างถึงใน สุณีย์ ภูพันธ์, 2545, หน้า 167) ได้แบ่งขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรออกเป็น 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความต้องการและความจำเป็นต่างๆของสังคม
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกเนื้อหาสาระ
4. การจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ
5. การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้
7. การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการวัดผล

สัจด์ อุทรานันท์ (2537, หน้า 10) ได้จัดลำดับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกและการจัดเนื้อหาสาระ
4. การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

บุญชม ศรีสะอาด (2543, หน้า 73) ได้กล่าวถึงหลักของการพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไปไว้ดังนี้

1. ใช้พื้นฐานจากประวัติศาสตร์ ปรัชญา สังคม จิตวิทยา และวิชาความรู้ต่างๆ
2. พัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม โดยวิเคราะห์ปัญหาความต้องการจำเป็นต่างๆ ของสังคม
3. พัฒนาให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
4. พัฒนาให้สอดคล้องกับหลักของการเรียนรู้ในการเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จะต้องพิจารณาความเหมาะสมในด้านความยากง่าย ลำดับก่อนหลัง ความต่อเนื่อง และบูรณาการของประสบการณ์ต่างๆ
5. พัฒนาทุกจุดอย่างประสานสัมพันธ์กันตามลำดับจากจุดประสงค์สาระความรู้ และประสบการณ์ กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล
6. พิจารณาถึงความเป็นไปได้สูงในทางปฏิบัติ
7. พัฒนาอย่างเป็นระบบ
8. พัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง
9. มีการวิจัยติดตามผลอยู่ตลอดเวลา
10. ดำเนินการในรูปคณะกรรมการ
11. อาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังของผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่นักพัฒนาหลักสูตรได้เสนอในรูปแบบต่างๆ ที่กล่าวมา สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร
4. การกำหนดการจัดประสบการณ์
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลหลักสูตร
7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

1.6 การนำหลักสูตรไปใช้

สันต์ ธรรมบำรุง (2537, หน้า 28) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นการที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนนำเอาโครงการและแนวปฏิบัติของหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผล รวมไปถึงการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับครู และผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ผลที่ได้จากการใช้หลักสูตร คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวของผู้เรียน กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้จะเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องจากการใช้หลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้เป็นการนำเอาหลักสูตรไปปฏิบัติจริง

สังัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 4) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับกระบวนการนำหลักสูตร ไปใช้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนของหลักสูตรที่ไปสู่การเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการจัดเอกสารประกอบหลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหารและการบริการหลักสูตร ตลอดจนการนิเทศการใช้หลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 142 – 147) กล่าวถึงบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ให้ประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน รวมทั้งอาศัยการสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น

อนงค์ศิริ วิชาลัย (2530, หน้า 69) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ควรพิจารณา กิจกรรม 3 ประเภท คือ

1. การปรับเพื่อนำไปสู่การสอน คือ การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแม่บทกับแผนการสอนในด้านจุดมุ่งหมาย จุดมุ่งหมายเฉพาะเนื้อหา กิจกรรม และการวัดผลประเมินผล
2. การจัดเตรียมดำเนินการ คือ จัดประชุมครูเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเรื่องหลักสูตรและวางแผนการสอนร่วมกัน เช่น การจัดครูเข้าสอน การจัดทำตารางสอน โครงการสอน บันทึกการสอน ประเมินคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมการสอนให้ดีขึ้น เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ในส่วนของหลักสูตรที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นเป็นหลักสูตรที่จัดใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นจึงขอเสนอในส่วนของการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้

การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กรมวิชาการ, หน้า 8-11) ควรจัดขึ้นตามความพร้อมของสถานศึกษา ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน โดยเน้นความหลากหลายทั้ง

รูปแบบและวิธีการ เน้นการปฏิบัติจริงเป็นหมู่คณะ สัมพันธ์กับชีวิตของผู้เรียน รวมทั้งมีการตรวจสอบการประเมินผลในสภาพจริง การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จึงมีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. **ขั้นเตรียมความพร้อม** เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องเตรียมวางแผนและเตรียมความพร้อมเพื่อให้การจัดกิจกรรมทุกประเภทดำเนินการได้บรรลุเป้าหมาย สิ่งสำคัญที่โรงเรียน ควรจะต้องเตรียมความพร้อมได้แก่

1.1 การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร บุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าหมวด หัวหน้างาน ครูที่ปรึกษาและผู้เรียนที่ปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน

1.2 การเตรียมความพร้อมด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแต่ละประเภทให้มีประสิทธิภาพ ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผู้เรียนจะใช้สื่อการเรียนรู้ได้ ซึ่งจะต้องให้เหมาะสมกับลักษณะและประเภทของแต่ละกิจกรรม จำนวนกลุ่มผู้เรียน โดยจัดทำบัญชีการใช้หรือตารางควบคุมการใช้อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถใช้สถานศึกษาร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายหรือบางครั้งอาจต้องใช้แหล่งการเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาร่วมด้วย ซึ่งสถานศึกษาต้องมีแผนงานที่มีการติดต่อประสานไว้เป็นการล่วงหน้า

1.3 การจัดกลุ่มผู้เรียน การจัดกลุ่มผู้เรียนสามารถจัดได้หลายรูปแบบโดยพิจารณาตามความเหมาะสมของจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมดังนี้

1.3.1 จัดกลุ่มตามลำดับชั้น ได้แก่ กลุ่มชั้น ป.1 กลุ่มชั้น ป.2 ฯลฯ กลุ่มเด็กลักษณะนี้จะมีช่วงอายุใกล้เคียงกัน ความรู้ ความสามารถไม่แตกต่างกัน แล้วแบ่งกลุ่มย่อยๆ ตามความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

1.3.2 จัดกลุ่มตามกิจกรรม และแบ่งกลุ่มย่อยตามความรู้ ความสามารถของผู้เรียน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มระดับพื้นฐาน กลุ่มระดับกลาง และกลุ่มระดับสูง

1.3.3 จัดกลุ่มโดยให้มีเด็กทุกระดับชั้นอยู่ในกลุ่มเดียวกัน กิจกรรม ที่จัดลักษณะนี้จะฝึกคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่างๆ เช่น การเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัย การอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือกัน ฯลฯ การจัดกลุ่มสามารถยืดหยุ่น หมุนเวียนไปได้ตามเหมาะสมแล้วแต่กิจกรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้ร่วมกิจกรรมเป็นสำคัญ

1.3.4 การจัดเวลา การใช้เวลาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถจัดได้ในหลายลักษณะดังนี้

1) จัดกิจกรรมโดยใช้เวลาในหลักสูตร ตามที่กำหนดไว้ ในแต่ละสถานศึกษาเช่น กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด ฯลฯ

2) จัดกิจกรรมโดยใช้เวลาในช่วงเวลาเปิดเรียน โดยไม่ใช้เวลาในหลักสูตร เช่น ตอนเช้า ตอนพักเที่ยง และตอนเลิกเรียน เป็นต้น กิจกรรมที่จัดได้แก่ กิจกรรมห้องสมุด กิจกรรมประชาธิปไตย ฯลฯ

3) จัดกิจกรรมโดยใช้เวลาตามช่วงเวลาที่เหมาะสม โดยจัดเป็นโครงการระยะสั้น หรือโครงการต่อเนื่องตลอดปี เช่น โครงการเข้าค่ายคุณภาพจริยธรรม โครงการวันสำคัญ โครงการฝึกอาชีพ โครงการแข่งขันกีฬา โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

ทั้งนี้ การใช้เวลาจัดกิจกรรม ควรให้สอดคล้องกลมกลืนไปกับกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2. การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์หลากหลาย และสร้างจิตสำนึกที่ดี จะต้องเป็นกิจกรรมที่มีความหมายแก่ผู้เรียน คือ สนองความสนใจ ความถนัด ความสามารถ และความต้องการของแต่ละบุคคล จึงจะสามารถดึงศักยภาพ ความสามารถพิเศษ ที่แฝงอยู่ในตัวผู้เรียนออกมาให้ปรากฏเด่นชัด สร้างความภาคภูมิใจ มีจิตสำนึกที่ดี และมีคุณลักษณะนิสัย เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จึงมีหลักการดังนี้

2.1 เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมวางแผน หรือโครงการที่สัมพันธ์กับความสนใจ ความต้องการ ตามวัยของผู้เรียน และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตจริง

2.2 เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติจริง ร่วมกันเป็นหมู่คณะโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม

2.3 เป็นกิจกรรมบูรณาการที่นำความรู้หรือวิชาการ ในห้องเรียนมาสู่การปฏิบัติที่คิดพบองค์ความรู้ใหม่ ทั้งในงานเชิงทักษะ งานศิลปะ งานอาชีพ และงานพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.4 เป็นกิจกรรมที่เสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด สถานศึกษา ชุมชน และต่อยอดภูมิปัญญาไทย

จากแนวคิดข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้จริงในห้องเรียน และเป็นหน้าที่โดยตรงของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ตลอดจนถึงศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครองและคนในท้องถิ่นที่มี

ส่วนช่วยในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร การจัดเตรียมบุคลากร การบริหารและบริการ หลักสูตร การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามการใช้หลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร ซึ่งในการนำหลักสูตรไปใช้หน่วยงานหรือสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องทั้งผู้พัฒนาและผู้ใช้หลักสูตรควรมีการศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเกิดประโยชน์สูงสุด

1.7 การประเมินตามสภาพจริง

1.7.1 ความหมายการประเมินตามสภาพจริง

เอกรินทร์ สีมหาศาล และสุปรารถนา ยุกตะนันท์ (2546, หน้า 12) ให้ความหมายการประเมินตามสภาพจริงว่า เป็นกระบวนการวัดผลและสังเกตผลอย่างเป็นระบบ เป็นวิธีการประเมินความสามารถด้านต่างๆของผู้เรียน โดยมุ่งประเมินจากผลงานที่ปฏิบัติจริงมากกว่าประเมินผลจากการทดสอบด้านข้อสอบแบบเลือกตอบ และเกณฑ์การประเมินตามสภาพจริงต้องมีผลสัมพัทธ์กับพฤติกรรมและการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน (Real World)

สมศักดิ์ สีนุระเวชญ์ (2545, หน้า 27) กล่าวถึงความหมาย การประเมินตามสภาพจริง หมายถึง การประเมินผลที่ผู้ประเมินพยายามจะสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติ (Performance) ของผู้ถูกประเมินโดยตรง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 126) กล่าวว่า การประเมินผู้เรียนทำตามกำหนด หรือให้เลือกทำตามความสนใจและความถนัด งาน/กิจกรรมที่มอบหมายให้ทำมักมีลักษณะต่างกันตั้งแต่ ข้อสอบเขียนตอบและการปฏิบัติตามสถานการณ์ชีวิตจริง แม้จะไม่สามารถคาดคะเนสถานการณ์จริงที่ผู้เรียนจะนำผลการเรียนรู้อื่นๆไปใช้ได้แน่ชัดก็ตาม แต่เราสามารถดำเนินการประเมินการปฏิบัติที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์ของชีวิตจริงได้ ดังนั้นงาน/กิจกรรม ในการประเมินสภาพจริงจึงมีลักษณะต่อเนื่องตามระดับของสภาพจริงตั้งแต่น้อยไปหามาก ยิ่งมีลักษณะสอดคล้องกับชีวิตจริงมาก การประเมินนั้นก็ยิ่งมีความเหมาะสมถูกต้องมาก

เคอร์คา (KerKa,1995 อ้างถึงใน สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2545, หน้า 210) กล่าวถึง การประเมินตามสภาพจริง เป็นกระบวนการประเมินที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยให้นักเรียนมีทักษะการคิด การลงมือปฏิบัติ ให้นักเรียนรู้ผลการสะท้อนตนเองจากผู้อื่น อันนำไปสู่การให้ครูและผู้เรียนได้ปรับปรุงทำการสอนและการเรียนรู้อย่างเป็นปรนัย ในการตัดสินการเรียนรู้ที่นักเรียนเกิดกับครู เพื่อนสมาชิกคนอื่นๆในชุมชน เป็นผู้ประเมินซึ่งการวัดและการประเมินด้วยวิธีนี้มีลักษณะหลายรูปแบบ สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอนหลากหลาย ไม่มุ่งเน้นเฉพาะการประเมินตัวเด็กเท่านั้น

กรมวิชาการ (ม.ป.ป., หน้า 6 อ้างถึงใน สมนึก นนธิจันทร์, 2544 หน้า 73) กล่าวถึง ความหมายของการประเมินผลจากสภาพจริงว่า เป็นกระบวนการสังเกต การบันทึก และรวบรวมข้อมูลจากงานและวิธีการที่ผู้เรียนทำ เพื่อเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจในการศึกษาถึง ผลกระทบต่อผู้เรียน การประเมินผลจากสภาพจริงจะไม่เน้นเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่จะเน้นการประเมิน ทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงานของผู้เรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา และการแสดงออก ที่เกิดจากการปฏิบัติในสภาพจริงในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้เป็นผู้ค้นพบ และผู้ผลิตความรู้ ผู้ปฏิบัติจริง รวมทั้งพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสนองจุดประสงค์ของ หลักสูตรและความต้องการของสังคม

จากความหมายของนักการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า การประเมินตามสภาพจริงหมายถึงกระบวนการวัดผล และสังเกตอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เรียนรู้ สร้างความรู้ ด้วยตนเอง โดยประเมินความสามารถด้านต่างๆของผู้เรียน เน้นผลงานที่ปฏิบัติ ซึ่งการประเมินตามสภาพจริงมีลักษณะต่อเนื่องตามระดับของสภาพจริงตั้งแต่น้อยไปหามาก และมีลักษณะการวัด และประเมินผลหลายรูปแบบ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

1.7.2 สิ่งที่ควรประเมินในการประเมินตามสภาพจริง

การประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic assessment) นั้น เป็นการประเมินในเรื่องต่อไปนี้

- 1) ผลการเรียนรู้ด้านวิชาการ คือ ความรู้ ความเข้าใจในสาระ
- 2) การใช้เหตุผล คือ การใช้กระบวนการแก้ปัญหา การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ การใช้กระบวนการสร้างความรู้
- 3) ทักษะและสมรรถนะ เช่น ทักษะการนำเสนอ ทักษะการเขียน ทักษะการทำงาน เป็นทีม ทักษะการวิจัย ทักษะการจัดระบบและวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะการทำงานด้วยความอดทนและฝ่าฟันอุปสรรค ทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
- 4) เจตคติ เช่น การพัฒนาเจตคติต่อการเรียน การรักเรียนความเป็นพลเมืองดี ใฝ่รู้ใฝ่เรียนเป็นนักอ่าน อัจฉริยะ อัจฉริยะ ความรักธรรมชาติ
- 5) นิสัยการทำงาน เช่น การทำงานได้สำเร็จตรงตามเวลาใช้เวลาอย่างมีค่า ความรับผิดชอบ ความอดทนเพื่อให้ได้งานมีคุณภาพ การทำงานอย่างต่อเนื่อง

1.7.3 กระบวนการการประเมินตามสภาพจริง

สมนึก นนธิจันทร์ (2540, หน้า 76) ได้กล่าวถึงกระบวนการหรือขั้นตอนประเมินตามสภาพจริง ดังนี้

1. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการ โดยวิเคราะห์จากหลักสูตรกลาง หลักสูตรท้องถิ่น คู่มือการเรียน ฯลฯ
2. ทำความชัดเจนกับลักษณะ/ ความหมายของผลสัมฤทธิ์เหล่านั้น
3. กำหนดแนวทางของงานที่จะต้องปฏิบัติ คือ
4. งานที่ทุกคนต้องทำ
5. งานที่ทำตามความสนใจ
6. กำหนดรายละเอียดของงาน
7. กำหนดกรอบการประเมินผล (ทำแผนผังการประเมินผลที่แสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหากับพฤติกรรมที่ต้องการประเมินผล)
8. กำหนดวิธีการประเมินผล
9. กำหนดตัวผู้ประเมิน (ควรมีใครบ้าง ผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง หรือใครอีกที่เหมาะสม)
10. กำหนดเกณฑ์การประเมิน

1.7.4 วิธีการประเมินตามสภาพจริง

รุจิรุ้ ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545,หน้า64-65) ได้กล่าวถึงวิธีการประเมินตามสภาพจริง ดังนี้

1. การนำเสนอด้วยปากเปล่า
2. การได้วาที
3. การแสดงนิทรรศการ
4. การรวบรวมผลงานเขียนของนักเรียน
5. แถบบันทึกภาพผลการปฏิบัติงาน
6. การสร้างและงานประดิษฐ์โครงหุ่น
7. การแก้ปัญหา
8. พฤติกรรมของผู้เรียน
9. การปฏิบัติงานกลุ่ม

1.7.5 เกณฑ์การประเมินตามสภาพจริง

ในการประเมินตามสภาพจริงมีหลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ประกอบการพิจารณา ประกอบด้วย เกณฑ์ระดับคุณภาพ และเกณฑ์การพิจารณาตัดสิน การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

เกณฑ์ระดับคุณภาพ และเกณฑ์การพิจารณาตัดสิน การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง เกณฑ์นี้จะเป็นระดับคะแนนและคำอธิบายระดับคะแนน ซึ่งเรียกว่า การให้คะแนนแบบ Rubrics ซึ่งหมายถึง กฎ หรือ กติกา (Rule) ที่ใช้เป็นแนวทางในการให้คะแนน (Scoring Guide) ที่ผู้ประเมินสามารถบอกหรืออธิบายคะแนนที่ได้ หรือ เพื่อให้ง่ายขึ้น เราอาจใช้คำว่า Rubric แทนคำอธิบายตัวเลขคะแนนสำหรับการประเมินตามสภาพจริงก็ได้

สำหรับการกำหนด Rubrics เพื่อเป็นเกณฑ์การประเมิน ประกอบด้วย

- 1) รายการประเมิน หรือเกณฑ์การพิจารณา (Criteria) เป็นส่วนที่ระบุถึงรายการที่จะใช้พิจารณาชิ้นงานหนึ่ง ๆ เป็นองค์ประกอบที่วิเคราะห์จากชิ้นงานนั้น
- 2) คำอธิบายคุณภาพของรายการประเมินในแต่ละระดับคุณภาพ เช่น ดีมาก ดี พอใช้ ต้องปรับปรุง โดยใช้คำที่อธิบายระดับคุณภาพให้ชัดเจน กระชับที่สุด เป็นคำอธิบายที่จะสามารถบอกให้รู้ได้ว่าทำไมจึงดีมาก หรือต้องปรับปรุง (อาจใช้ระดับตัวเลข เช่น 4, 3, 2, 1, 0)

การประเมินตามสภาพจริงโดยใช้ Rubrics มีแนวคิดการให้คะแนนเป็น 2

รูปแบบ คือ

- 1) เกณฑ์การให้คะแนนแบบภาพรวม (Holistic Rubrics) เป็นแนวทางการให้คะแนนโดยพิจารณาจากภาพรวมของชิ้นงานแล้วให้เป็นคะแนน หรืออาจจะจัดชิ้นงานให้เป็นระดับคุณภาพ เช่น แบ่งออกเป็น 3 ระดับ (ดี พอใช้ ปรับปรุง) หรือ 4 ระดับ (ดีมาก ดี พอใช้ ปรับปรุง) หรืออาจใช้เป็นจำนวนตัวเลข 3, 2, 1 หรือ 4, 3, 2, 1 ก็ได้ ตามความเหมาะสม การให้คะแนนจะพิจารณาผลรวมหรือภาพรวมทั้งหมด หรืออาจกำหนดคะแนนและคำอธิบายความหมาย ของคะแนนแต่ละคะแนนอย่างละเอียด ซึ่งการเขียนคำอธิบายคะแนนจะนิยมใช้คำขยายช่วยให้เห็นถึงความแตกต่างของคะแนน เช่น มาก-น้อย-ค่อนข้าง-เสมอ-บ่อย-บ้าง-บางครั้ง-ส่วนใหญ่-ส่วนน้อย-ทุกครั้ง-บางครั้ง ฯลฯ

- 2) เกณฑ์แบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Rubrics) เป็นแนวทางการให้คะแนนผลงานที่กำหนดคุณลักษณะของรายการพิจารณาเป็นด้านๆ นิยมกำหนดไม่เกิน 4-6 ด้าน โดยในแต่ละด้าน จะกำหนด เกณฑ์การให้คะแนนโดยมีคำอธิบายคุณภาพของผลงานไว้เป็นระดับอย่างชัดเจน

ตาราง 1 แสดงตัวอย่างการประเมินความสามารถในการพูดนำเสนอข้อมูลโดยการประเมินตามสภาพจริงโดยใช้ Rubrics

คะแนน	ความหมายของคะแนน
4	พูดตรงประเด็น ลำดับเนื้อหามีความต่อเนื่อง แสดงแนวคิดชัดเจน ออกเสียงถูกต้องชัดเจน
3	มี 3 รายการจากระดับคุณภาพระดับ 4 คะแนน หรือมี 4 รายการ จากคุณภาพระดับ 4 คะแนน แต่คุณภาพบางรายการต้องปรับปรุง
2	มี 2 รายการจากระดับคุณภาพระดับ 4 คะแนน หรือมี 3 รายการ จากคุณภาพระดับ 4 คะแนน แต่คุณภาพบางรายการต้องปรับปรุงบ้าง หรือมี 4 รายการจากคุณภาพระดับ 4 คะแนน แต่คุณภาพหลายรายการต้องปรับปรุงอย่างมาก
1	มี 1 รายการจากระดับคุณภาพระดับ 4 คะแนน หรือมี 2 รายการ จากคุณภาพระดับ 4 คะแนน แต่คุณภาพบางรายการต้องปรับปรุงบ้าง หรือมี 3 รายการจากคุณภาพระดับ 4 คะแนน แต่คุณภาพหลายรายการต้องปรับปรุงอย่างมาก
0	มี 1 รายการจากระดับคุณภาพระดับ 4 คะแนน หรือมี 1-4 รายการ จากคุณภาพระดับ 4 คะแนน แต่คุณภาพบางรายการต้องปรับปรุงอย่างมาก

การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นการใช้เทคนิคประเมินผลที่ใช้วิธีการหลากหลาย มีความสอดคล้องเหมาะสม และครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมิน เป็นการประเมินกระบวนการ หรือในขณะที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติทุกขั้นตอน จนถึงได้ผลงานที่สำเร็จสมบูรณ์ ซึ่งการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงนี้จะต้องสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หรือจุดประสงค์การเรียนรู้โดยกำหนดเกณฑ์และภาระงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถหรือแสดงผลงานการปฏิบัติ

1.8 การออกแบบผลิตภัณฑ์

1.8.1 ความหมายของผลิตภัณฑ์

สาคร คันธโชติ (2548, หน้า 6) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ค้นคว้า ออกแบบ ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกสบายในการดำรงชีพ

สุดาพร กุณฑบุตร (2549, หน้า 133) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ไว้ดังนี้ ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สินค้าและบริการที่กิจการนำเสนอขายต่อผู้บริโภคหรือลูกค้า นับเป็นปัจจัยสำคัญที่มองเห็นได้ชัดเจนเป็นอันดับแรกของส่วนผสมทางการตลาด เพราะ

โดยส่วนใหญ่แล้วมีความเป็นรูปธรรม มองเห็นและจับต้องได้ เช่น กระเป่า เสื้อผ้า เฟอร์นิเจอร์ หรือการให้บริการทำผม หรือแม้กระทั่งการให้คำปรึกษา

สุวสา ชัยสุรัตน์ (ม.ป.ป., หน้า 133) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ผลิตภัณฑ์ หมายถึง อาจเป็นสิ่งที่สามารถสนองความต้องการของตลาดซึ่งประกอบด้วยสิ่งที่มีตัวตน หรือไม่มีตัวตนก็ได้ เช่น บริการ บุคคล องค์การและความคิด

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2543, หน้า 1) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งใดๆ ที่เสนอออกสู่ตลาดเพื่อการรู้จัก การเป็นเจ้าของ การใช้หรือการบริโภค และสามารถตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของตลาดได้

จากความหมายของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ผลิตภัณฑ์ คือ สิ่งของ หรือบริการที่ผลิตเพื่อความจำเป็นและ ต้องการของตลาด อาจเป็นสิ่งที่มีหรือไม่มีตัวตนก็ได้

1.8.2 ความหมายของการออกแบบผลิตภัณฑ์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2526, หน้า 886) การออกแบบ คือ ลักษณะเคลื่อนจากอาการภายในมาสู่ภายนอก หรือจากที่ปิดบังให้เปิดเผย ให้ปรากฏเกิดขึ้น หรือแปลว่า แบบ ฉบับแผน ตัวอย่าง ตำรา รูป

วิรัตน์ พิชญ์ไพญญ์ (2527, หน้า 1) ได้กล่าวถึงการออกแบบว่า เป็นการใช้ความคิดในการสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยการเลือกการจัดวัสดุและเครื่องมือเพื่อสร้างงานศิลปะที่มีรูปลักษณะให้เหมาะสมกับหน้าที่ในด้านความงามและอัตถะประโยชน์หรือสร้างสรรค์งานศิลปะบริสุทธิ์ที่มีความมุ่งหมายในด้านความงาม ความซาบซึ้ง ความสะเทือนใจเพื่อให้เกิดความนิยม

สาคร คันธโชติ (2528, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของการออกแบบไว้ว่า การปรับปรุงแบบ ผลงานหรือสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมแปลกใหม่เพิ่มขึ้น

อารี สุทธิพันธ์ (2524, หน้า 8) การออกแบบ คือ การรู้จักวางแผนเพื่อจะได้ลงมือกระทำตามที่ต้องการและรู้จักเลือกวัสดุ วิธีการ เพื่อทำตามที่ต้องการนั้น โดยให้สอดคล้องกับลักษณะรูปแบบและคุณลักษณะของวัสดุแต่ละชนิดตามความคิดสร้างสรรค์

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การออกแบบ คือ การวางแผนออกแบบปรับปรุงรูปแบบลักษณะของสิ่งของโดยอาศัยองค์ประกอบทางศิลปะ เพื่อเป็นการเพิ่มความงามสร้างสรรค์ และแปลกใหม่

1.8.3 หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์

ศาสตราจารย์ คันธโชติ (2528, หน้า 31) ได้กล่าวถึงหลักการของการออกแบบไว้ดังนี้

1. ความเป็นหน่วย ในการออกแบบผู้ออกแบบจะต้องคำนึงถึงงานทั้งหมดให้อยู่ในหน่วยเดียวกัน เป็นกลุ่มเป็นก้อน หรือมีความสัมพันธ์กันทั้งหมดของงานนั้นๆ และพิจารณาส่วนย่อยไปตามลำดับในส่วนย่อยๆ ก็คงต้องถือหลักนี้เช่นกัน

2. ความสมดุล เป็นหลักทั่วไปของงานศิลปะที่จะดูความสมดุลของงานนั้นๆ มีหลักความสมดุลอยู่ 3 ประการ คือ

2.1 ความสมดุลในลักษณะเท่ากัน

2.2 ความสมดุลในลักษณะไม่เท่ากัน

2.3 จุดศูนย์ถ่วง

3. ความสัมพันธ์ทางศิลปะ เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณากันหลายขั้นตอน เพราะเป็นเรื่องของความรู้สึกที่สัมพันธ์กัน ได้แก่

3.1 การเน้นจุดสนใจ งานด้านศิลปะผู้ออกแบบจะต้องมีจุดเน้นให้เกิดสิ่งประทับใจแก่ผู้พบเห็น

3.2 จุดสำรวจ คล้ายกับจุดเน้น แต่มีความสำคัญรองลงไปตามลำดับส่วนนี้ช่วยในการลดหลั่นทางผลงานที่แสดง

3.3 จังหวะ โดยทั่วไปเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันย่อมมีจังหวะของ ระยะเวลาของสี แสง เงา หรือช่วงจังหวะการตกแต่ง แสงไฟ ลวดลาย ที่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นความรู้สึกของผู้พบเห็น หรือออกแบบจะต้องรู้สึกในความงามนั้น

3.4 ความต่าง คือการออกแบบไม่ให้ซ้ำซาก จำเจ ไม่เกิดความเบื่อหน่ายของผู้พบเห็นความกลมกลืน เป็นการพิจารณาในส่วนรวมทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการใช้เส้น แสง-เงา รูปทรง ขนาด ผิว และสี

ธีระชัย สุขสด (2544, หน้า 47) กล่าวถึงหลักการที่ต้องคำนึงในการออกแบบผลิตภัณฑ์ไว้ดังนี้

1. หน้าที่ใช้สอย คือต้องออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีหน้าที่ใช้สอยถูกต้องตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคและผู้อุปโภค

2. ความปลอดภัย การออกแบบต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้อุปโภคบริโภค

3. ความแข็งแรง หมายถึง ความแข็งแรงของตัวผลิตภัณฑ์ ควรเลือกใช้ โครงสร้าง ให้เหมาะสม ให้มีความแข็งแรงทนทาน นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงความประหยัด ประกอบด้วย

4. ความสะดวกสบายในการใช้ คือต้องคำนึงถึงสัดส่วนที่เหมาะสมกับการ ใช้งาน ขนาด และขนาดของผู้อุปโภคและบริโภค

5. ความสวยงามน่าใช้ คือต้องออกแบบให้ผลิตภัณฑ์มีรูปร่าง ขนาด สี สีสัน สีสันน่าใช้ชวนให้ซื้อ นอกจากนี้ควรยกระดับเกี่ยวกับรสนิยมในด้านรูปร่าง ขนาด สี สัน แก่ผู้ อุปโภคบริโภคให้ดีขึ้น

6. ราคาพอสมควร นักออกแบบต้องรู้จักเลือกกำหนดการใช้วัสดุให้ ถูกต้องรวมทั้งกรรมวิธีการผลิตที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์นั้นๆ เพื่อจะผลิตได้ง่ายและสะดวก ซึ่ง ส่งผลไปยังราคาผลิตภัณฑ์ หากเรารู้จักเลือกใช้วัสดุที่ดีแล้ว จะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีราคาพอสมควร ตามความต้องการตลาด

7. การซ่อมแซมง่าย ต้องทำการออกแบบให้สามารถที่จะแก้ไข และซ่อมแซม ได้ง่าย ไม่ยุ่งยากเมื่อมีการชำรุดเสียหายเกิดขึ้น ค่าบำรุงรักษาและการสึกหรอต่ำ

8. วัสดุ นักออกแบบควรที่จะเลือกใช้วัสดุให้ถูกต้องเหมาะสมกับงาน ว่า ผลิตภัณฑ์นั้นใช้ยังสถานที่ใด

9. กรรมวิธีในการผลิต เมื่อทำการออกแบบผลิตภัณฑ์แล้ว สามารถผลิตได้ สะดวกรวดเร็ว ประหยัดวัสดุ ค่าแรงและค่าใช้จ่ายอื่นๆ เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่มีอยู่สามารถใช้ ทำการผลิตได้หรือไม่ เป็นต้น

10. การขนส่ง นักออกแบบต้องคำนึงถึงการประหยัดค่าขนส่ง การขนส่ง สะดวกหรือไม่ การขนส่งทางบกทางน้ำหรือทางอากาศ ต้องทำการบรรจุหีบห่ออย่างไร เครื่องเรือน ไม่เกิดการเสียหายชำรุด ขนาดรถตู้บรรทุกสินค้าเนื้อที่ที่ใช้ในการขนส่งมีขนาดกว้างยาวสูงเท่าไรหรือ เป็นต้น

จากหลักการออกแบบดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์มี หลักการออกแบบดังนี้

1. ความเป็นหน่วย
2. ความสมดุล
3. ความสัมพันธ์ทางศิลปะ
4. หน้าที่ใช้สอย สะดวกสบายในการใช้

5. ความแข็งแรงปลอดภัย
6. ราคาเหมาะสม
7. กรรมวิธีการผลิต
8. ประหยัดค่าขนส่ง

1.9 การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion)

1.9.1 ความหมายการส่งเสริมการขาย

เสรี วงศ์มณฑา (2540, หน้า 101) กล่าวว่า การส่งเสริมการขาย (Sale Promotion) หมายถึง กิจกรรมส่งเสริมทางการตลาดทั้งปวง ที่นอกเหนือไปจากการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ โดยมากจะเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราวโดยไม่ซ้ำกัน

Richard ,E Stanley (อ้างอิงใน สุวิทย์ เปี้ยผ่อง และคณะ 2541 ,หน้า 225) ให้ความหมายของการส่งเสริมการขาย คือ การติดต่อสื่อสารในรูปแบบใดๆในอันที่จะช่วยผลักดัน สินค้า บริการและความคิด ผ่านช่องการจำหน่าย จนไปถึงลูกค้าคนสุดท้าย

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การส่งเสริมการขาย คือ กิจกรรมทางการตลาดใดๆก็ตามที่ส่งเสริมให้สินค้า ผลิตภัณฑ์ หรือบริการ ส่งไปยังลูกค้า เพื่อเป็นการเพิ่มปริมาณการขาย

อดุลย์ จาตุรงค์กุล (2542, หน้า 233) ได้อธิบายวิธีการต่างๆในการส่งเสริมการขายไว้ดังนี้

1. การขายโดยใช้พนักงาน (Personal Selling) เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายกับผู้ที่เป็นลูกค้าในลักษณะที่เรียกว่า ตัวต่อตัว โดยการพบปะซึ่งกันและกันโดยตรง

2. การโฆษณา (Advertising) ได้รับการออกแบบให้ทำการติดต่อสื่อสารกับผู้บริโภคจำนวนมากในเวลาเดียวกัน การโฆษณาเป็นรูปแบบหลักของการขายประเภทนี้ บางครั้งก็อาจเกี่ยวข้องกับการพิมพ์เผยแพร่ด้วย บางครั้งเรียกว่าการขายในวงกว้าง

3. การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) หมายถึงกิจกรรมเฉพาะอย่างที่ปฏิบัติเพิ่มเติมจากการขายโดยใช้พนักงานและการโฆษณา เช่น การตั้งแสดงสินค้า ณ จุดซื้อ ใบปลิว คุปอง และจดหมายตรง

4. การประชาสัมพันธ์ รวมไปถึงการใช้ความพยายามทางการสื่อสารเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีขององค์กรและผลิตภัณฑ์ขององค์กร เป้าหมายอาจเป็นลูกค้า ผู้ถือหุ้น องค์กรของ

รัฐ และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียอื่น การประชาสัมพันธ์มีหลายแบบรวมทั้งจดหมายข่าว รายงานประจำปี สนับสนุนเหตุการณ์เกี่ยวกับสาธารณประโยชน์และการกุศล

5. การพิมพ์เผยแพร่ เป็นการประชาสัมพันธ์รูปแบบหนึ่ง โดยการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นข่าวเกี่ยวกับองค์กรหรือผลิตภัณฑ์เป็นข่าวสาร ที่เข้ากับผู้รับสารส่วนใหญ่โดยผ่านทางสื่อต่างๆ โดยการเสนอข่าว ทำให้มีความน่าเชื่อถือมากกว่ารูปแบบอื่น

ขั้นตอนในการพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการขาย แบ่งออกได้ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ โดยการส่งเสริมวัตถุประสงค์จะต้องมีความชัดเจน เช่น

1.1 การส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่ผู้บริโภค วัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ผู้ที่ยังไม่เคยใช้ผลิตภัณฑ์ ได้ให้ความสนใจที่จะทดลองใช้ หรืออาจเป็นการจูงใจให้ลูกค้าเดิมสั่งซื้อเพิ่มขึ้น

1.2 การส่งเสริมการขายที่มุ่งสู่ร้านค้า มีวัตถุประสงค์เพื่อจูงใจให้ร้านค้าซื้อผลิตภัณฑ์ใหม่เข้าร้าน หรือสั่งซื้อสินค้า(เดิม) เพิ่มมากขึ้น เช่น การสั่งซื้อสินค้านอกฤดูกาล

1.3 การส่งเสริมการขายที่เน้นพนักงานขาย เป็นการส่งเสริมเพื่อกระตุ้นให้พนักงานขาย ได้ใช้ความพยายามในการขายให้มากขึ้น ซึ่งต้องใช้ระบบรางวัลตอบแทน และเป้าหมายการขายควบคู่กันไป

2. เลือกวิธีการและเครื่องมือ ส่งเสริมการขาย วิธีและเครื่องมือที่จะใช้ในการส่งเสริมการขาย มีหลายประเภท เช่น การแจกสินค้าตัวอย่าง คุปองส่วนลด หรือการลดราคาจากหน้ากล่อง ฯลฯ ดังนั้น การจะเลือกวิธีการ และเครื่องมือส่งเสริมการขายรูปแบบใดๆจึงต้องพิจารณาไปตามกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ ผู้บริโภค ร้านค้า และพนักงานขาย

3. การพัฒนาโครงการ-โปรแกรมการส่งเสริมการขาย เป็นขั้นรายละเอียดของกิจกรรมการส่งเสริมการขาย ที่ประกอบด้วย ขนาดหรือระดับของการจูงใจ ระยะเวลาเริ่มต้น และการสิ้นสุดของกิจกรรม เงื่อนไขของผู้เข้าร่วมรายการ งบประมาณของการส่งเสริมการขาย และวิธีการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมาย

4. ทดสอบล่วงหน้าโปรแกรมการส่งเสริมการขาย เป็นการทดสอบก่อนการปฏิบัติจริง เพื่อดูความเหมาะสมของขนาดการจูงใจ และวิธีการนำเสนอ ว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ โดยทดสอบด้วยการสอบถามความเห็นผู้บริโภค โดยมีจัดอันดับความชอบของตนเรียงลำดับจากมากไปน้อย

5. นำโปรแกรมส่งเสริมการขายไปปฏิบัติและควบคุม เป็นขั้นตอนการปฏิบัติงาน และควบคุมโปรแกรมการส่งเสริมการขายให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้

6. ประเมินผลโครงการส่งเสริมการขาย โดยจะเป็นการเปรียบเทียบผลการขายที่เกิดขึ้น ทั้งในช่วงก่อนและหลังจากโครงการส่งเสริมการขายแล้ว

1.10 การจัดนิทรรศการ

1.10.1 ความหมายของนิทรรศการ

เบรื่อง กุมุท (2526, หน้า 7) นิทรรศการ เป็นวิธีการอันทรงประสิทธิภาพ ในการกระตุ้น ให้ผู้คนสนใจในวัตถุและแนวความคิด เป็นวิธีการที่มักเข้าถึงประชาชนได้ในเมื่อวิธีการอื่น ๆ ไม่สามารถทำได้

พยุงค์ศักดิ์ ประจุศิลป์ (2531, หน้า 1) นิทรรศการ หมายถึง เป็นลักษณะของการทัศนศึกษาอย่างหนึ่ง เพราะเป็นการให้การศึกษาทงตา ทางหู และทางเสีียง

วาสนา ชาวหา (2533 ,หน้า 79) นิทรรศการ หมายถึง การแสดงผลงานผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมเพื่อให้ผู้ชมได้รับความรู้ ความประทับใจจากการได้สัมผัสหลาย ๆ ด้าน โดยการเห็น การฟัง จับต้อง ฐุบลคำ เป็นต้น

วิฒนะ จุฑะวิภาต (2542, หน้า 1) นิทรรศการ หมายถึง การนำเอาภาพถ่าย ภาพเขียน สถิติ แผนภูมิ หรือวัสดุกราฟิกอื่น ๆ ได้แก่ของจริง หุ่นจำลอง โสติดทัศนูปกรณ์ บางประเภท เช่น ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง (slide) มาจัดแสดงพร้อมบรรยายประกอบ การอภิปราย และการสาธิต ในเรื่องต่างๆที่น่าสนใจ หรือกำลังอยู่ในความสนใจ ของกลุ่มประชาชนที่เลือกมาเป็นเป้าหมาย

ประเสริฐ ศีลรัตน์ (2546, หน้า 10) นิทรรศการ คือ นิทรรศการเป็นเครื่องมือหรือสื่อกลางของบุคคลหรือหน่วยงาน สำหรับให้ความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ การศึกษา การส่งเสริมเสนอแนะ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลไปสู่มหาชนที่วิธีการอย่างอื่นไม่สามารถทำได้

พฤติพงษ์ เล็กศิริรัตน์ (ม.ป.ป., หน้า 209) นิทรรศการ เป็นสื่อประเภทหนึ่งที่เข้าถึงผู้ชมได้ดี ที่สามารถให้ประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้ชมได้ใกล้เคียงกับประสบการณ์ตรง ทั้งนี้เพราะ นิทรรศการให้โอกาสในการเห็น และจับต้องสัมผัส หรือได้ยินเสียง ดังนั้นจึงทำให้ผู้ชมชื่นชม หรือตื่นเต้นในขณะชมนิทรรศการได้

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่านิทรรศการ หมายถึง การแสดงผลงานหรือกิจกรรม โดยใช้วัสดุอุปกรณ์มาประกอบ รวมทั้งมีการบรรยาย การสาธิต และการให้ผู้ชมมีส่วนร่วม อื่นๆเพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของผู้ชม อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายที่วางไว้

1.10.2 ขนาดของนิทรรศการ

การจัดนิทรรศการจะมีความแตกต่างกันที่ขนาด ซึ่งบางงานมีขนาดใหญ่ บางงานมีขนาดเล็ก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการจัดแสดง มีผู้เชี่ยวชาญด้านนิทรรศการหลายท่าน ได้จัดระดับของ นิทรรศการตามขนาดและเรียกชื่อนิทรรศการแตกต่างกัน และเพื่อให้มีความเข้าใจ ตรงกัน จึงขอสรุปขนาดของนิทรรศการ ดังนี้

1. การจัดแสดงขนาดเล็ก (display) หมายถึง การนำเอาวัสดุ สิ่งของมา แสดงในพื้นที่จำกัด อาจจัดแสดงเพียงหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งหรือสองสามหัวข้อ ภายใต้จุดมุ่งหมาย เดียวกัน การจัดแสดงขนาดเล็กดังกล่าวแบ่งเป็น 2 รูปแบบ

1.1 การจัดแสดงสินค้า (merchandising display) คือ การจัดแสดง สินค้าภายในตู้โชว์ (window display) และการแสดงตามมุมใดมุมหนึ่งของอาคาร (interior display)

1.2 การแสดงทางการศึกษา (education display) คือการแสดงในด้าน การให้ความรู้ โดยใช้วัสดุสามมิติ วัสดุกราฟฟิก (ลายเส้น) และการสาธิตต่าง ๆ

2. นิทรรศการ (exhibition) คือ การจัดแสดงที่มีหลาย ๆ จุดมุ่งหมายหรือ หลาย ๆ เรื่อง มาจัดกลุ่มเป็นหมวดหมู่ ภายใต้ชื่องานเดียวกัน หรือเป็นการนำ display หลาย ๆ display มาจัดแสดง ในพื้นที่เดียวกัน เช่น นิทรรศการทางวิชาการ นิทรรศการทางการเกษตร นิทรรศการ ทางศิลปะ ตลอดจนการแสดงสินค้าตกแต่งบ้าน และการแสดงสิ่งต่างๆ ในรูปแบบ พิพิธภัณฑน์ เป็นต้น

3. งานออกร้าน (fair) คือ การแสดงส่วนย่อย ๆ ที่มีหลากหลาย วัตถุประสงค์ ในบริเวณเดียวกัน เช่น งานประกวด ตลาดนัด งานกาชาด หรืองานออกร้าน โดย การรวมกลุ่มกันของพ่อค้า (trade fair) เป็นต้น

4. งานแสดงขนาดใหญ่ (exposition) คือ การแสดงวัตถุหรือสินค้าใน ระดับชาติ ระดับนานาชาติ หรือระดับโลก ที่รวบรวมงานแสดงลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวมาตั้งแต่ งานแสดงขนาดย่อย งานแสดงนิทรรศการ งานออกร้าน ไว้ในงานหรือในพื้นที่เดียวกัน

การแบ่งนิทรรศการตามขนาดความเล็กใหญ่ หรือระดับของงานเพื่อ แสดงให้เห็นความแตกต่างของการจัดงานซึ่งมีองค์ประกอบในด้านการเตรียมงาน การวางแผน การออกแบบ การดำเนินงาน รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการจัดงานที่มีความแตกต่างกันตามขนาดหรือ ระดับการจัดงาน

1.10.3 ประเภทของนิทรรศการ

การแบ่งประเภทของนิทรรศการ สามารถทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการจัดสถานที่จัดแสดง ฝั่งทางเดินของผู้เข้าชม ตลอดจนเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ของการจัดแสดง

1. การแบ่งประเภทนิทรรศการตามกำหนดระยะเวลาในการจัดแสดง

1.1 นิทรรศการถาวร (permanent exhibition) คือ นิทรรศการที่ใช้เวลาในการจัดแสดงแต่ละครั้งเป็นเวลานาน หรือตลอดไป มีการเตรียมงานที่ประณีตพิเศษ ลักษณะของวัตถุที่นำมาแสดงมีความมั่นคง ถาวร เรื่องราวหรือเนื้อหาส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา วิวัฒนาการของสิ่งต่างๆ จากอดีตสู่ปัจจุบัน ได้แก่ นิทรรศการที่พิพิธภัณฑ์การเกษตรเฉลิมพระเกียรติฯ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ อาคารแสดงประวัติหน่วยงาน นิทรรศการประเภทนี้อาจมีการโยกย้ายบางส่วน หรือจัดแสดงเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบางโอกาส

1.2 นิทรรศการชั่วคราว (temporary exhibition) คือ นิทรรศการที่จัดอยู่ในที่ใดที่หนึ่งเป็นระยะเวลาสั้น ๆ อาจเป็นสัปดาห์ เป็นเดือนแต่ไม่ตลอดไป นิทรรศการชั่วคราวยังอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ตามจุดประสงค์ของการจัด คือ

- นิทรรศการชั่วคราวที่จัดแสดงเป็นเอกเทศ เป็นการกำหนดจัดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อแสดงสิ่งใด ๆ โดยไม่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการจัดนิทรรศการประเภทอื่น

- นิทรรศการชั่วคราวที่จัดแสดงเพื่อเสริมนิทรรศการถาวร เป็นการจัดขึ้น เพื่อเสริมการแสดงผลที่มีอยู่เดิม โดยอาจใช้เป็นเครื่องเร้าความสนใจ เชิญชวนประชาสัมพันธ์ให้คนเข้าชมสิ่งแปลกใหม่ในบริเวณที่จัดนิทรรศการถาวร ซึ่งแหล่งที่จัดนิทรรศการถาวรโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นหอศิลป์ ศูนย์วัฒนธรรม และแม้แต่พิพิธภัณฑ์เอง ก็ยังจัดนิทรรศการแบบนี้ขึ้นบ่อย ๆ เพื่อแสดงวัตถุหรือสิ่งที่เพิ่งสะสมมาได้ใหม่ ๆ หรือในหัวข้อที่ประชาชนบางกลุ่มสนใจ หรือในสิ่งที่นิทรรศการถาวรไม่มี เป็นการอุดช่องว่างการแสดงผลของตนเอง หรือเป็นการเสริมการแสดงผลที่จัดอยู่เดิมเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหว

Dr. Grace Morley (1979 , อ้างถึงใน เบ็รื่อง กุมุท ,2526, หน้า 3-4) กล่าวว่า “นิทรรศการชั่วคราวช่วยเร้าความสนใจให้คนมาชมสิ่งแปลกใหม่ เป็นการเชิญชวนที่จะสนับสนุนการประชาสัมพันธ์อย่างหนึ่ง” ซึ่งแม้แต่ในพิพิธภัณฑ์ก็ยังคงจัดนิทรรศการชั่วคราวไว้ที่มุมใดมุมหนึ่งของนิทรรศการถาวร เพื่อต้องการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หรือรณรงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะเป็นครั้งคราว

2. การแบ่งประเภทนิทรรศการตามสถานที่จัดแสดง

2.1 นิทรรศการในร่ม (indoor exhibition) หมายถึงนิทรรศการที่จัดขึ้นภายในอาคาร อาจใช้สถานที่ภายในห้องโถง ห้องประชุม เฉลียง บริเวณส่วนต่าง ๆ ของอาคาร หรืออาคารเพื่อจัดนิทรรศการโดยเฉพาะ การจัดนิทรรศการประเภทนี้ผู้จัดมีความสะดวกในการเตรียมงานได้ดีกว่าจัดภายนอกอาคาร เพราะไม่ต้องห่วงเรื่องกระแสลม ฝุ่น และสามารถดูแลในเรื่องความสะดวกได้ดีกว่านิทรรศการภายนอกอาคาร

2.2 นิทรรศการกลางแจ้ง (outdoor exhibition) หมายถึงนิทรรศการที่จัดขึ้นภายนอกอาคาร เป็นการจัดนิทรรศการขนาดใหญ่ มีผู้ร่วมจัดงานจำนวนมาก มีการแสดงหลากหลายประเภท และมีจุดประสงค์ให้ประชาชนจำนวนมากได้เข้าชม ผู้จัดต้องเตรียมเต็นท์ สิ่งปลูกสร้าง หรือโครงสร้างรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจะต้องใช้งบประมาณในการลงทุนสูง

2.3 นิทรรศการหมุนเวียน (traveling exhibition) หรือนิทรรศการสัญจร หมายถึง นิทรรศการที่จัดทำเป็นชุดสำเร็จรูปถาวร สามารถเคลื่อนย้ายไปแสดงในที่ต่าง ๆ หมุนเวียนสลับกันไป หรืออาจแสดงในรูปของรถเผยแพร่เคลื่อนที่ (mobile units) ซึ่งจัดแสดงเพียงครั้งวันหรือหนึ่งวัน นิทรรศการประเภทนี้สามารถเข้าถึงบุคคลเป้าหมายได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในท้องถิ่นทุรกันดาร การคมนาคมไม่สะดวก

3. การแบ่งประเภทนิทรรศการ ตามลักษณะผังทางเดินของผู้ชม

3.1 แบบควบคุม (control typed) คือ การจัดแสดงนิทรรศการ โดยกำหนด ทาง เดินเข้าออกเป็นการบังคับให้ผู้ชมเดินตามทิศทางที่กำหนดไว้ อาจใช้ต้นไม้ บอร์ด สัญลักษณ์ ต่างๆ เช่น ลูกศรกำกับทางเดิน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการเข้าชมนิทรรศการ

3.2 แบบไม่ควบคุม (uncontrol typed) คือ การจัดแสดงนิทรรศการที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมเลือกชมได้อย่างอิสระตามความสนใจ จะดูเรื่องใดก่อนหรือหลังก็ได้ หรือจะเข้าออกทางด้านใดก็ได้แล้วแต่ความสะดวก นิทรรศการประเภทนี้เรื่องราวหรือเนื้อหาส่วนใหญ่จะสมบูรณ์ครบถ้วนในแต่ละบอร์ด หรือแต่ละส่วน (section) จึงไม่จำเป็นต้องบังคับทางเดิน

1.11 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับไพล

1.11.1 ชื่อและคุณสมบัติของไพล

ไพลมีชื่อวิทยาศาสตร์ คือ *Zingiber cassumunar* Roxb อยู่ในวงศ์ Zingiberaceae

มีชื่อเรียกอื่น เช่น ปูลอย, ปูเลย(ภาคเหนือ), วานไฟ , ไพล (ภาคกลาง), มินสะล่าง(เงี้ยว – แม่ฮ่องสอน) ส่วนที่ใช้ คือเหง้าสดที่แก้จัด สารที่พบ น้ำมันหอมระเหย (aromatic oil) , Alfabene, Curcumin, Vanillin

คุณสมบัติ

1. แก้โรคหืด
2. แก้อาการฟกช้ำ เคล็ดขัดยอก เท้าแพลง ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ
3. ขับโลหิตประจำเดือนสตรี
4. ขับลมในลำไส้
5. แก้เหน็บชา

1.11.2 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไพลเป็นพืชล้มลุกประเภทลงหัวในฤดูร้อนและฤดูหนาว รากจะเป็นระบบรากฝอย (Fibrous root system) ลำต้นมีเหง้าขนาดใหญ่อยู่ใต้ดินแบบ Rhizome เจริญเติบโตขนานไปกับพื้นดิน ทำหน้าที่สะสมอาหาร เหง้ามีลักษณะเป็นข้อๆ ด้านบนจะยังคงร่องรอยของลำต้น ที่เหี่ยวแห้งไป แต่เนื้อภายในจะเป็นสีเขียวหรือสีขาวแกมเหลือง มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว ปลายสุดของข้อ จะมียอดเป็นลำต้นเทียมอยู่บนดิน สูงเหนือพื้นดินประมาณ 80 – 150 เซนติเมตร ซึ่งลำต้นเทียมมีกาบใบหรือโคนใบหุ้มไว้ ใบเป็นใบเดี่ยว รูปปลายหอก (Lanceolate) ใบออกสลับกัน (Alternate) เป็นสองแถว เนื้อใบค่อนข้างบางแต่มีลักษณะเนื้อละเอียด ขอบใบห้อยลู่ลงมา ปลายใบสอบ โคนใบสอบแคบ ก้านใบมี Ligule ดอก ออกเป็นช่่วงรูปเห็ดหรือรูปกระบอกโบราณ ซึ่งแทงขึ้นมาจากเหง้าใต้ดิน ชูก้าน สูงขึ้นมาประมาณ 20-30 เซนติเมตร ทุกดอกมีกาบ สีเขียวปนแดงเรื่อๆ รูปโค้งห่อรองรับไว้ กาบจะปิดแน่นในขณะที่ดอกยังอ่อนอยู่ และจะขยายเปิดออกให้เห็นดอกในภายหลัง กลีบดอกและกลีบรองดอกมีจำนวนอย่างละ 3 กลีบ เกสรตัวผู้มี 6 อัน ดอกแต่ละดอกเป็น Bisexual ผลเป็นแบบ Capsule เมล็ดมีลักษณะกลมแข็ง เส้นผ่านศูนย์กลางผลประมาณ 1 – 1.5 เซนติเมตร

1.11.3 สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ไพลเป็นพืชที่ชอบดินเหนียวปนทราย ดินมีอินทรีย์วัตถุสูง มีการระบายน้ำดี ไม่ชอบสภาพที่น้ำขังแฉะ ต้องการแสงแดดพอสมควร

วิธีการปลูก จะใช้เหง้าเป็นส่วนขยายพันธุ์ ทำการเตรียมดินให้ร่วนโปร่ง ชุ่ย แล้วขุดหลุมลึกประมาณ 25 – 30 เซนติเมตร ระยะปลูกระหว่างต้น x ระหว่างแถวประมาณ 50 x 60 – 75 เซนติเมตร ตากดินไว้ประมาณ 7 – 15 วัน เพื่อฆ่าเชื้อโรคที่อาจติดอยู่กับดิน

จากนั้นให้นำปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกใส่ผสมลงไปบนดินเพื่อช่วยให้ดินร่วนและช่วยรักษาความชุ่มชื้นในดินให้ดีขึ้น นำแ่งไพลที่แก่จัดมาตัดเป็นท่อนๆ นำปุ๋นแดง (ปุ๋นกินหมาก) ทาบริเวณรอยแผลที่ตัดทิ้งไว้สักครู่ จนแผลแห้งแล้วจึงปลูกลงในแปลงที่เตรียมไว้ ใช้ฟางแห้งคลุมดินเพื่อช่วยในการรักษาความชุ่มชื้นและป้องกันวัชพืช รดน้ำให้พืชที่ปลูก ในการปลูกไพลอาจจะเพาะให้พืชงอกเสียก่อนในกระบะทรายแล้วค่อยย้ายไปปลูกในแปลงก็ได้หลังจากที่พืชแทงยอดแตกใบประมาณ 2 – 3 ใบ

1.11.4 การปฏิบัติดูแลรักษา

1. การให้น้ำ ในระยะแรกที่ปลูกต้องระวังอย่าให้พืชขาดน้ำ รดน้ำอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ฝนไม่ตกจนกว่าพืชจะตั้งตัวได้ ต่อจากนั้นระยะเวลาให้น้ำ แก่พืชสามารถทำให้ห่างขึ้นได้

2. การใส่ปุ๋ย หลังจากปลูกไพลได้ประมาณ 6 สัปดาห์ ควรบำรุงพืชด้วยปุ๋ยเคมี ที่มีธาตุไนโตรเจนสูง เพื่อบำรุงต้นและใบ และหลังจากนั้นควรใส่ปุ๋ยที่มีธาตุโพแทสเซียม เพื่อบำรุงเหง้า

3. การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช ไพลเป็นพืชที่ไม่ค่อยมีศัตรูรบกวน ยกเว้นแต่เมื่อสภาพดินปลูกขึ้นและ ไม่มีการระบายน้ำหรือการระบายน้ำไม่ดีก็จะพบว่าเหง้าเน่าเสียหาย

1.11.5 การเก็บเกี่ยว

จะเก็บเกี่ยวไพลได้หลังจากที่ปลูกไปแล้วประมาณ 8 เดือนขึ้นไป ช่วงที่ไพลมีคุณภาพสูง เพื่อใช้เป็นสมุนไพรคือ ควรเก็บเหง้าในช่วงฤดูแล้งในขณะที่ลำต้นบนดินตาย โดยใช้จอบหรือเสียมขุดเหง้าที่มีลักษณะแก่จัด ต้องระมัดระวังไปให้เกิดแผลหรือรอยช้ำกับเหง้า จากนั้นให้ทำความสะอาดเอาดินออกจากเหง้าเพื่อเตรียมไว้จำหน่ายต่อไป

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยภายในประเทศ มีดังนี้

2.1.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จันทร์ฉาย ศรีธนะ และ คนะ (2550,บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตร เพลงซอล้านนา โดยใช้การจัดการ ความรู้ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรเพลงซอล้านนาและองค์ประกอบของแผนการจัดการความรู้ ประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 ผลการประเมินทักษะการขับร้องทำนองซอล้องน่าน 1 มีคะแนนเฉลี่ย 16.37 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.83 พบว่า สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ผลการประเมินทักษะการขับร้องทำนองซอล้องน่าน 2 มีคะแนนเฉลี่ย 15.79 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.94 พบว่า สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ผลการประเมินทักษะ การขับร้องทำนองซอบั่นฝ้าย มีคะแนนเฉลี่ย 16.04 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.19 พบว่า สูงกว่า เกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ผลการประเมินทักษะการฟ้อนแน่น มีคะแนนเฉลี่ย 14.85 คิดเป็นร้อยละ 92.79 พบว่า สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรเพลงซอล้านนา มีคะแนน เฉลี่ย 10.42 คะแนน และ 14.58 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อน เรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ที่ระดับ .05 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรเพลงซอล้านนา โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด

ทวาย ชื่นไทย และคนะ (2550,บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตร การออกแบบตกแต่งผลิตภัณฑ์ใส่หวาย ชุมมุงงานประดิษฐ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตร การออกแบบตกแต่งผลิตภัณฑ์ใส่หวาย ชุมมุงงานประดิษฐ์ สำหรับ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ได้มีองค์ประกอบดังนี้คือ หลักการและเหตุผล วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คำอธิบายรายวิชา ผังมโนทัศน์ โครงสร้างหลักสูตร แนวการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัด และการประเมินผล เกณฑ์การจบหลักสูตร มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ที่ระดับ 0.04 -1.00 รายการ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.50 มี 2 รายการคือ 1) กำหนดวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับ สภาพของชุมชน 2) เป้าหมายสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ การจัดการศึกษาในหลักสูตร และได้้นำ รายการดังกล่าวไปปรับปรุงแก้ไข เอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9

แผน และแบบประเมินกระบวนการกลุ่ม แบบประเมินการนำเสนอผลงานของนักเรียน แบบประเมินชิ้นงานของนักเรียน แบบประเมินความพึงพอใจ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ที่ระดับ 0.80-1.00 ผลการประเมินกระบวนการทำงานกลุ่ม ผลการนำเสนอผลงานนักเรียน และผลการประเมินชิ้นงานของนักเรียน สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการสอนโดยใช้หลักสูตร การออกแบบตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้สวยงาม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ปวีณา ทองทอง และคณะ (2550,บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับชุมชนศิลปะการแสดงในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการความรู้ ผลการวิจัย พบว่า 1) การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปะการแสดงลิเก จากภูมิภาคท้องถิ่นโดยเน้นการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการความรู้ ทำให้ได้องค์ความรู้เรื่องศิลปะการแสดงลิเกมีความถูกต้อง 2) การสร้างและหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับชุมชนศิลปะการแสดงในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการความรู้ พบว่า มีประสิทธิภาพ 85.42/83.92 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 3) ผลการเรียนรู้ด้านทักษะปฏิบัติและด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับชุมชนศิลปะการแสดง ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการความรู้ ระหว่างเรียนและหลังเรียน พบว่า ผู้เรียนผ่านเกณฑ์การประเมินคิดเป็นร้อยละ 100 4) การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านความรู้ของผู้เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับชุมชนศิลปะการแสดง ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการความรู้ ระหว่างเรียนและหลังเรียน พบว่า มีคะแนนผลการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) การเปรียบเทียบเจตคติของผู้เรียน ที่มีต่อศิลปะการแสดงลิเกและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงลิเก ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับชุมชนศิลปะการแสดง ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการความรู้ พบว่า ผู้เรียนมีเจตคติต่อศิลปะการแสดงลิเกและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน ศิลปะการแสดงลิเกดีกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 6) การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับชุมชนศิลปะการแสดง ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการความรู้พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 7) การประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการเข้าศึกษาในชุมชนศิลปะการแสดงและการเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงลิเกของ

ผู้เรียน สำหรับชุมชนศิลปะการแสดง ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นการสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการความรู้พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

วิไล เขียวพุ่มพวง และคณะ (2550,บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรการจัดกิจกรรมการแสดงนาฏลีลาบูชาพญานาค ชุมชนนาฏศิลป์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรการจัดกิจกรรมการแสดงนาฏลีลาบูชาพญานาค ชุมชนนาฏศิลป์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 -1.00 เอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8 -1.00 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ และผลการประเมินพฤติกรรมการทำงานสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ นักเรียนมีความพึงพอใจ ต่อการสอนตามหลักสูตรอยู่มากที่สุด

2.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินทักษะของนักเรียน

วรารภรณ์ แก้วสีขาว (2550,บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การประดิษฐ์ดอกไม้กระดาษสาชุบน้ำยางพารา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโบราณสถิต จ.นราธิวาส พบว่า ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ให้ความสำคัญและต้องการให้มีหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การประดิษฐ์ดอกไม้กระดาษสาชุบน้ำยางพารา และทดลองใช้พบว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบสอดคล้องเหมาะสมที่จะนำไปใช้ และการนำหลักสูตรไปใช้และประเมินผลพบว่า ทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนผ่านเกณฑ์ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 86.89 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนผ่านเกณฑ์ในระดับดีมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 82.15 และนักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การประดิษฐ์ดอกไม้กระดาษสาชุบน้ำยางพาราอยู่ในระดับมาก

จิรสิทธิ์ จิรันทนกุล (2549) ได้พัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม เรื่อง การปลูกข้าวไร่เชิงอนุรักษ์กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนมีค่าเฉลี่ย 4.58 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.27 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก และผลการประเมินพฤติกรรมในการทำงานของนักเรียนโดยรวม มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 4.52 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.12 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีความรับผิดชอบ สนใจในการทำงาน ร่วมมือกัน รู้จัดแก้ปัญหาในการทำงานเช่นเดียวกัน

สุทธิลักษณ์ สุทธิสุนทรางกูร (2549 , หน้า 46) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงจิ้งหรีด ผลการศึกษาพบว่า 1) เอกสารหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงจิ้งหรีด ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของเนื้อหา เวลาเรียน แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบหลักสูตร ประกอบด้วย เนื้อหาความรู้ เรื่อง การเลี้ยงจิ้งหรีดและแบบตรวจสภาพการทำงานในการเลี้ยงจิ้งหรีด 2) ผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงจิ้งหรีด พบว่า ยุวชนและผู้สนใจ การเลี้ยงจิ้งหรีดในชุมชนโนนทองคำเจริญ อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี จำนวน 20 คน มีทักษะการปฏิบัติผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 3) ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การเลี้ยงจิ้งหรีด ในด้านกระบวนการ ด้านประโยชน์และการประยุกต์ใช้ โดยภาพรวมมีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากวิทยากรถ่ายทอดความรู้และให้คำแนะนำกับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

อาภากร โพธิ์ดง (2549 , บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง ไก่ชนพระนเรศวร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า 1)หลักสูตรสาระเพิ่มเติมเรื่องมีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ระดับ 0.80-1.00 และเอกสารประกอบหลักสูตรสาระเพิ่มเติมเรื่องไก่ชนพระนเรศวร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ที่ระดับ 0.80-1.00 และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง ไก่ชนพระนเรศวร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการสอนโดยใช้หลักสูตรสาระเพิ่มเติมเรื่องไก่ชนพระนเรศวร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ปาริชาติ พลสาร(2547,บทคัดย่อ) ได้ทำการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอผ้าฝ้ายสำหรับนักศึกษา การศึกษานอกระบบ ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านแวง ตำบลหนองสูงใต้ จำนวน 30 คน มีความต้องการให้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอผ้าฝ้ายสำหรับผู้สนใจ ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอผ้าฝ้ายสำหรับนักศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินคู่มือการใช้หลักสูตร ซึ่งประเมินเฉพาะแผนการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทอผ้าฝ้าย ปรากฏว่า การประเมินทักษะการทอผ้าฝ้าย มีคะแนนเฉลี่ย

เท่ากับ 52.5 จากคะแนนเต็ม 60 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.5 ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอผ้าฝ้ายสำหรับนักศึกษาอนุบาล อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

จารุณี แสงหิม (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การเพาะเห็ดฟางจากเปลือกมันสำปะหลัง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกัน ในองค์ประกอบ เหมาะกับนักเรียน สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมการเรียนรู้ เพิ่มพูนทักษะของนักเรียน นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี สาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเรื่อง การเพาะเห็ดฟางจากเปลือกมันสำปะหลัง มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนนทักษะการปฏิบัติงาน และคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในการทำงาน ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครอง นักเรียน ครูผู้สอน วิทยากรท้องถิ่นและผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า นักเรียนมีความรัก ความภาคภูมิใจ เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นอาชีพเสริมได้ มีความต้องการให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องอื่นๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และ ควรมีการจัดการหลักสูตรท้องถิ่นอื่นๆ ในแนวเดียวกัน เพื่อให้นักเรียนได้เลือกเรียน อย่างหลากหลายควรจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนหรือสถานที่ ใกล้โรงเรียน โดยครูและวิทยากร ท้องถิ่นรวมกันให้ความรู้

บัณฑิต ไชยวงศ์ (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เมียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านปางมะกาด สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอ เวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า จากการพัฒนาหลักสูตรทำให้ได้แผนการสอน เรื่อง เมียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เหมาะสมสำหรับชุมชนโรงเรียนบ้านปางมะกาด จำนวน 10 แผนการสอน ใช้เวลาในการสอน 42 คาบ หรือ 16 ชั่วโมง เมื่อนำไปทดลองใช้ พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนในด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติงานมีค่าคะแนนอยู่ที่ ร้อยละ 76.20 ซึ่งอยู่ในระดับดี และนักเรียนมีความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียน การสอน ว่าเนื้อหาความรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ กิจกรรมการเรียนการสอน มีความหลากหลาย สนุกสนาน สื่อการเรียนที่พัฒนาขึ้นช่วยให้เข้าใจบทเรียนและยังได้รับความรู้ จากผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร การวัดผล ประเมินผลมีความยุติธรรมเพราะว่าครูและวิทยากร ร่วมกันประเมินผล พร้อมทั้งนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการประกอบอาชีพการผลิตเมียงในอนาคต ว่า การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่สร้างขึ้นทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของการประกอบ

อาชีพการผลิตเลี้ยง ต้องการอนุรักษ์และพัฒนาอาชีพ โดยมีการวางแผนจำหน่ายและการประชาสัมพันธ์อาชีพ นอกจากนี้ยังต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนอาชีพของชุมชน โดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 งานวิจัยต่างประเทศมีดังนี้

Ofori – Attah และ Kwabena Dei (2006) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ในแอฟริกาตะวันตก พบว่า ชาวแอฟริกันต้องการที่จะพัฒนาหลักสูตรที่แสดงถึงความ เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งสมัยก่อนจากประวัติศาสตร์การศึกษาหลักสูตรเน้น ที่จะศึกษาวัฒนธรรมของชนชาติยุโรป ส่วนความสนใจในด้านวัฒนธรรมของชาวแอฟริกัน ถูกกีดกันเป็นอย่างมาก ดังนั้นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจะไปสู่จุดเริ่มต้นในการศึกษาอารยธรรม และ คงความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมและท้องถิ่นตนเอง

Kurubacak (2006) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์การออกแบบหลักสูตรสำหรับการผสมผสานการเรียนในการศึกษาระดับสูง ในประเด็นของการสร้างแผนกลยุทธ์ ผู้บริหาร และผู้ติดต่อจัดการภายในชั้นเรียน พบว่า ในการออกแบบหลักสูตรนั้นจะต้องเริ่มต้นด้วยความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร ผู้เรียน ชุมชนท้องถิ่นของสถานศึกษา และผู้เชี่ยวชาญ ด้านการปฏิรูปในระดับท้องถิ่น ระดับรัฐและระดับชาติ ซึ่งการพัฒนาจะต้องอยู่บนรากฐาน ของการปฏิรูปที่เป็นการผสมผสานระหว่างหลายแนวความคิด ทฤษฎี เพื่อที่จะได้ข้อขยายที่กว้าง สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาที่สัมพันธ์กับชั้นเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่กล่าวมา ข้างต้น พบว่า หลักสูตรที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง นักเรียนจะมีทักษะการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ ดีมากเป็นส่วนใหญ่ เพราะนักเรียนจะเรียนรู้ด้วยตัวเองโดยการฝึกกระบวนการคิด และฝึกทักษะ การปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ทำให้คณะผู้ศึกษาค้นคว้ามีความสนใจ ที่จะพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเรื่อง แต่งเสริมเพิ่มค่าผลิตภัณฑ์ยาหม่องไพล ซึ่งเป็น หลักสูตรที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกทักษะปฏิบัติโดยการทำงานเป็นทีม ฝึกความคิดสร้างสรรค์ สร้าง ความสามัคคี ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดี ทำให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง ค้นพบ ความสามารถความถนัดของตนเอง เห็นคุณค่าในการประกอบอาชีพ ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข